

Voorzitter A.P.J. van Heck, Dorpsstraat 35, 7261 AV Ruurlo.
Telefoon 0573 - 452894.

Secretaris L.W. Besselink, Nijverheidsstraat 8, 7261 AK Ruurlo.
Telefoon 0573 - 452376.

Penningmeester A. Flierman, Vrochterdijk 16, 7244 PN Barchem.
Telefoon 0573 - 451921.
Banrekening: RABO-bank Ruurlo, rekeningnummer 3567.22.996
T.n.v. historische vereniging Old Reurle.

Lid Mevr. R. Greupink-Wolsink, Hessenweg 4, 7261 AP Ruurlo.
Telefoon 0573 - 452477.

Lid G.J. Kleyn Winkel, Dwarsdijk 10, 7025 CR Halle.
Telefoon 0573 - 461248

Redactieadres J.H. Tornij, Watersnipstraat 2, 7132 DG Lichtenvoorde.
Telefoon 0544 - 379691.

De vereniging is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Zutphen, onder nummer 40103401.

Het kwartaalblad "Onder d'n Kroezeboom" is geregistreerd onder nummer ISSN 0929-919X.

-o-

VAN DE VOORZITTER

Ik zal het deze keer kort houden, want veel is er in de afgelopen maanden niet gebeurd. Wel aardig is om te vermelden dat ik bij toeval een ontmoeting had met een groepje mensen van het Historische Genootschap Oud West Friesland (2000 leden met een eigen verenigingsgebouw en kantoor). Men logeerde in Zeddam en deed een weekje Achterhoek; uiteraard om historische gebouwen in onder meer Winterswijk, Doefinchem en natuurlijk 's Heerenberg te bekijken. Een loffelijk initiatief.

Onze evenementen worden nu geregeld door ons bestuurslid, mevrouw R. Greupink, daarbij -indien nodig- welwillend bijgestaan door de heer F. Toevank.

Het programma tot en met December vindt U hieronder. Alvast veel genoeg daarbij.

Verder is een vrome wens in vervulling gegaan. De heer M. Kok heeft zich beschikbaar gesteld om tijdens de algemene ledenvergadering benoemd te worden als nieuwe voorzitter. Hij is geen onbekende in ons dorp waar hij overigens geboren werd en zijn *jonge* jaren doorbracht. Na jarenlange afwezigheid is hij teruggekeerd naar zijn wortels.

Voorlopig zal hij met het bestuur meedraaien tot zijn benoeming.

Tegenkandidaten kunnen zich tot maart 1997 aanmelden bij het bestuur.

VAN DE EVENEMENTENCOMMISSIE.

Het heeft enige moeite gekost, maar na wat schuiven met data is het toch gelukt het programma voor dit jaar rond te krijgen.

Woensdag 2 oktober 1996. Zaal de Luifel. aanvang 20.00 uur:

Op de eerste avond van het nieuwe seizoen zal de heer **Frits toevank** een diaserie over Ruurlo vertonen. Hoe de titel zal zijn kunt U te zijner tijd lezen in het plaatselijk weekblad Contact.

Vrijdag 25 oktober 1996. Zaal de Keizerskroon. aanvang 20.00 uur:

Deze avond komen de heren **Henk Graaskamp** en **Fons Rouwhorst** met hun klankbeeld "Alles gaat veurbij". Het gaat over het boerenleven ongeveer 100 jaar geleden. Leidraad in het verhaal is de seizoenen zoals die in het leven op het land altijd een grote rol hebben gespeeld, namelijk voorjaar, zomer, herfst en winter.

Het klankbeeld neemt U mee naar het leven in en om de boerderij en het werk op het land in een groot aantal facetten. Naast ingesproken tekst is de serie voorzien van toepasselijke muziek en geluidsmellogans. Tekst, beeld en muziek zijn op harmonieuze wijze op elkaar afgestemd.

Het klankbeeld wordt geprojecteerd op een groot doek van maar liefst 4.50 bij 3.50 meter. Hiervoor is bewust gekozen om het publiek zoveel mogelijk gevoelsmatig te betrekken bij de sfeer van vroeger.

Reeds vele malen is dit klankbeeld met succes vertoond.

Voor deze bijzondere avond vragen we van de leden een bijdrage van f. 2,50 en van niet leden een bijdrage van f. 7,50. Zie ook te zijner tijd heet weekblad Contact.

LET WEL: Deze avond wordt gehouden op VRIJDAG en in ZAAL DE KEIZERSKROON.

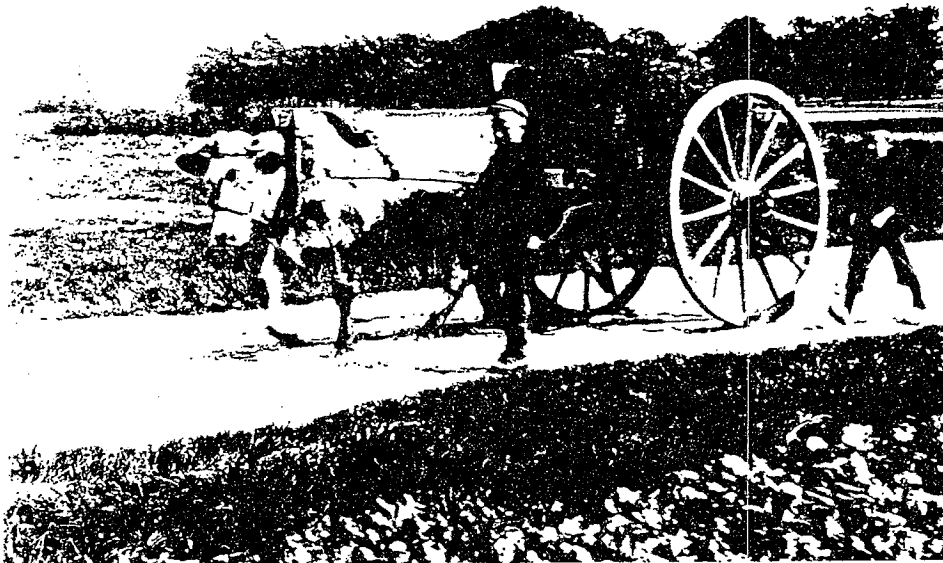
Na deze twee avonden in oktober slaan we in november een keer over. In deze maand gaan de heren A. Flierman en F. Toevank waarschijnlijk een paar middagen naar "De Bundeling" om de videofilms over Ruurlo te vertonen, die gemaakt zijn van de oude filmpjes van dokter Bakker. De video's zijn nog altijd te bestellen bij de heer Flierman.

Woensdag 11 december 1996, Zaal de Luifel, aanvang 20.00 uur:

In deze laatste avond van het jaar zal de avond zeer toepasselijk staan in het teken van de midwinterhoorn. Verdere bijzonderheden hierover leest U dan in Contact.

Tot slot:

Als U nog tips of ideeën heeft voor onze verenigingsavonden kunt U deze natuurlijk altijd kwijt bij het bestuur. We houden ons van harte aanbevolen.

"COLLECTIE BOEKELDER" in gemeentearchief GROENLO.

In juni van dit jaar werd de "Collectie Boekelder" in bewaring gegeven bij het gemeentearchief te Groenlo. Belangstellenden kunnen tijdens de openingsuren van het archief stukken uit deze collectie ter inzage krijgen. De heren Jan en Raymond Boekelder maakten zelf een inventaris op deze collectie. In deze inventaris is een verantwoording over het ontstaan van de collectie opgenomen. Hier volgt de letterlijke tekst

Over het ontstaan van de collectie Boekelder.

Aanvankelijk waren we bezig met het verzamelen van gegevens over onze voorouders. Mijn jongste broer Frans was daar in 1980 al aan begonnen. Mijn oudste broer Bernard op de boerderij in Zieuwent kreeg soms bezoek van Cees Kokke uit Velp, die verbonden was aan de Stichting Historisch Boerderij Onderzoek te Arnhem.

Kokke stelde mijn broer toen allerlei vragen over de aard en ligging van de bouw- en weilanden etc. waardoor ook mijn broer Bernard belangstelling kreeg voor de plaatselijke geschiedenis.

Kort daarna, in 1981, doordat ik niet meer mocht werken, raakte ik eveneens geïnteresseerd in onze voorvaderen en haar historie.

Bijna gelijktijdig sloot zich ook mijn zoon Raymond bij ons aan en gevierden bezochten we vele archieven, waaronder het Rijksarchief te Arnhem.

Helaas kwam mijn broer Bernard in 1984 plotseling te overlijden.

In 1985 kreeg ons plan vaste vorm om van al onze gegevens over Zieuwent een boekwerk te maken. Mijn zoon Raymond en ik hadden de meeste vrije tijd om het boek samen te stellen. Na twee jaar, in oktober 1987 verscheen het boek "De Historie van Zieuwent".

Daarnaast verscheen de periodiek "Het Hoenderboom" waarin ook veel "oud nieuws" werd gebracht.

In 1993 werd het boek "De genealogie van het geslacht Wopereis" uitgegeven.

Een ander accent in onze verzameling ligt in het bewerken van de doop-, trouw- en begraafboeken van Lichtenvoorde en Groenlo, door Frans en mij.

Op de eerste Kerstdag 1993 stierf vrij plotseling mijn broer Frans. Samen hebben we veel gegevens aan elkaar uitgewisseld en met enorm veel plezier aan onze hobby gewerkt.

Zijn gegevens werden daarna, met welwillende medewerking van zijn vrouw Annie, bij die van ons gevoegd.

Nij twee jaar later hebben wij -Raymond en ik- besloten, nadat we alle gegevens hadden geherinventariseerd, om het geheel onder de naam "Collectie Boekelder" in het gemeentearchief Groenlo onder te brengen.

In goed overleg met Henk Nijman, streekarchivaris, werd hiertoe besloten, die we daarvoor zeer erkentelijk zijn. Tot slot danken we hierbij iedereen die ons in die 15 jaar hebben geholpen bij ons onderzoek.

Groenlo, juni 1996.

Jan en Raymond Boekelder.

De collectie werd in het gemeentearchief te Groenlo geplaatst omdat de heer Boekelder, die in Groenlo woonachtig is, dan gemakkelijker over zijn gegevens kan beschikken.

Daar de collectie veel gegevens over Lichtenvoorde en Ruurlo bevat, is ook een exemplaar van de inventaris in de studie/ruimte van de archieven van deze gemeenten beschikbaar.

PERSBERICHT GELDERS OUDHEIDKUNDIG CONTACT.

Onderwerp: Cursussen over geschiedenis en geschiedbeoefening.

Het Gelders Oudheidkundig Contact en Kunst & Cultuur Overijssel bieden in het seizoen 1996/1997 cursussen aan over de volgende onderwerpen:

oud schrift / genealogie / dagelijks leven in de prehistorie / kruiden in de volkskunde / wegen en spoorlijnen in Gelderland / huizenonderzoek en kartografie.

De cursussen zijn bestemd voor leden en bestuursleden van historische verenigingen en voor alle andere belangstellenden. De eerste cursussen beginnen in september 1996.

Meer informatie treft U aan in de brochure Cursusoverzicht 1996/1997.

Dit overzicht is gratis verkrijgbaar bij het:

Gelders Oudheidkundig Contact
Postbus 4040
7200 BA Zutphen

Inlichtingen en aanmelding: telefoon 0575-511826.

Al vrog leert wiej 't a b c,
Want letters bunt belangriek,
en he'j ze eenmaal onder 't knee,
Dan is 't gebruik umvangriek,
Want letters vormt tesaam 'n woord
En weurde maakt weer zinnen.
En zinnen bi-j mekaar-espoord
Die kō'j tōt buke binnen.
Dus elk die zich tōt laezen zet,
Of 't licht of zwoor zal waezen,
Is enkel moor 't alfabet
An 't laezen en herlaezen.

Jantjen Hendriksen
(Achterhoekse Almanak 1991)

NIEUWS VAN ALBERT JAN

Noe'w in de vut bunt en d'r niks meer mot en alles un betje langzamer mag, stapt mien vrouwe en ikke vake op de fietse um un frisse neuze te haal'n. De auto is un mooi dink as 't slech weer is of a'j vlot argens hen mot. Op de fietse zee'j völle meer, met de auto bu'j der langs veur da'j der arge in hebt. Pas ha'w ter nog aover datt'r buutenaf zovölle veranderd is. De voerderieën bunt groter mer loopstallen bie huus. De kleine boerderietjes bunt vake in gebruik as tweede woning, wa'j zeen könt an de hoge hekken en de dicht boskasie um 't huus.

Vrogger wool'n de leu van zich af können kieken en zeen of de bakker of de postbode d'r al an kwam, den kreeg dan un komme koffie, onderwiel dat nieltjes uut 't darp en de buurte besprokken werden.

De (meestal) kleine kippenhökke bunt weg of wordt gebruikt as rommelhok en de wagenloze hef plaatse emaaft veur un grote schure veur de trekker(s) en de auto, dee peerd en koore vervangen hebt.

Ok de höfkes dee bie alle boerderieën, groot en klein, te vinn'n waarn, bunt weg. Af en too zee'j nog wal er un tuintje, maor dat is toch anders, d'r zit gin gaas meer um hen want de kipp'n loopt neet meer lös bie huus. 'T Höfke was van de boerinne dee door de gruunte veur de huusholding verbouw'n. In 't veurjaor en zommer varse gruunte en veur de winterdag wortels, siepels, kool en bonen dee in de week of in 't zolt emaaft werd'n. De bonen werd'n ok wal edreugd en zo bewaard.

De boerinne kreeg in d'n hof vake hulpe van opa en opoe. Ok de kinder mosten helpen, maor hadd'n meer andach veur de beazestrunk'n as ze de kans kreeg.

Noe stopt'r ens in de zovölle tied un wagen met diepvriesspul en de rest wordt in 't darp bie de supermarkt ehaald.

Noe gin höfkes meer maor mooie gazons met blumkes langs de kante. Prachtig um te zeen, veural met de fietse he'j de tied um d'r op te lett'n. Ruume opritten en zelfs parkeerplaats'n veur de visite.

'T Zut'r allemaol mooi uut, toch vraog ik mie af onderwiel ik dit schrieve, bunt er meer leu dee hier an denkt as ze zo onderweg bunt ?

Vrogger was 't hard warken en weinig vrieë tied maor wal gemuudelik. Noe he'w meer vrië tied, en nog komme wie tied te kot. De gemuudelikheid is 'r nog wal, maor ok dan mo'j neet met de auto waen.

Albert Jan.

CALLIGRAFIE

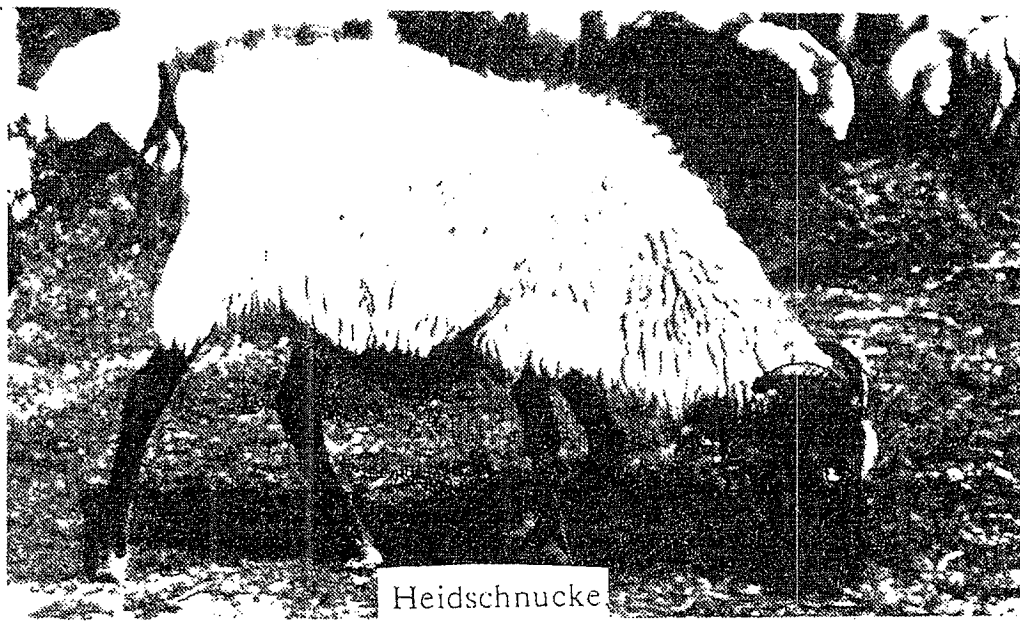
In 1814 was **Gerrit van Heuven** werkzaam als schoolmeester in Ruurlo.

Schoolmeesters waren door de eeuwen heen, ook te Ruurlo, mensen van betekenis. Naast het lesgeven in lezen en rekenen waren ze ook actief bij de kerk; behulpzaam bij het opstellen van de onderhandse akten, etc. Eén van hun taken was het hun leerlingen *een goede hand van schrijven* bij te brengen.

Meester van Heuven was daar dan ook bekwaam im, getuige bijgaande calligraphisch staaltje van zijn hand.

De Heidschnuck, afkomstig uit het Noordduitse heidegebied, wordt nogal eens verward met ons Drentse heideschaap. Het is ook gehoornd, maar valt onder meer op door een zeer korte staart, in tegenstelling tot onze heideschappen. Het is een klein schaap met lange, harige, grauwe wol, een zwarte of donkerzwartbruine kop en benen. De rammen hebben zwarte, spiraalvormig gewonden horens; de ooien zijn soms hoornloos, in het algemeen hebben zij echter ook behoorlijk ontwikkelde horens.

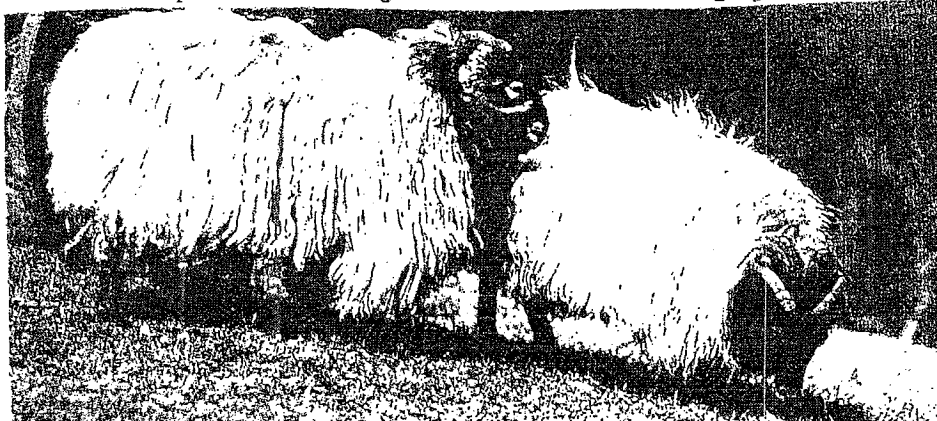
De lammeren van de grauwe Heidschnuck worden zwart geboren, de wol groeit zwart uit maar begint in juni al zijn pigment te verliezen om geleidelijk aan grauwwit te worden. Iets dergelijks ziet men ook bij de Karakul-schappen.

De wolopbrengst is 1,5-3 kg. De ooien wegen 30-35 kg, de rammen 40-75 kg. Door goede registratie en selectie heeft men nu echter al rammen van meer dan 80 kg gefokt. Daarbij speelt het een rol dat de fokkers de dieren behalve op de heide ook op grasland houden. In het algemeen werpen deze schappen één lam, zelden twee. In 1870 waren er in Duitsland ongeveer een miljoen Heidschnucken; in 1919 was dit aantal gezakt tot 170000. In 1939 zijn het er nog circa 100.000. Nu komen er op de Lüneburgerheide nog ongeveer 10000 van deze dieren voor. De grootste kudde, bij Schmarbeck en Niederohe tellen 800 respectievelijk 1000 dieren. De achteruitgang is vooral veroorzaakt door het steeds verder ontginnen van het heideterrein. De lokale overheid subsidieert de Heidschnuckenhouders met 8 DM per stuk per jaar.

In de streken rond Hannover, Stade, Osnabrück, Aurich en Oldenburg kwamen ook witte, ongehoornde Heidschnucken voor, ook wel Moorschnucken genaamd. Deze komen in het venige gebied van het noorden van Duitsland nog voor.

Het verhaal gaat dat de Heidschnuck de bijenhouderij niet alleen bevordert door de heide te verjongen door het grazen, maar ook door het kapotlopen van de spinnewebben waarin anders veel bijen terecht zouden zijn gekomen. Evenals de heideschappen in Nederland speelde dit ras een rol bij de landbouw via de potstalmest en de roggeverbouw. Momenteel is er nog een biologisch-dynamisch bedrijf bij Hamburg dat voor dit doel een kudde van 300 dieren heeft.

De fokkerij van de Heidschnuck is momenteel vrij lucratief door de verkoop aan exclusieve wildrestaurants en aan particulieren met een diepvriezer. Men mag bovendien in Duitsland dergelijke dieren zelf slachten.

RUURLO IN VROEGER TIJDEN (deel 1).

Uitgezocht door G.H. Kreeftenberg.

Bron: Gemeente-archief Ruurlo.

In de oude gemeente-archieven kwam ik een rapport (uit 1830) tegen dat de toenmalige burgemeester Luitjes, op verzoek van het Gouvernement Gelderland, schreef over de gemeente Ruurlo. Het rapport is samengesteld aan de hand van een aantal vragen.

1. Verdeling der Gemeente.

De gemeente Ruurlo, Reurlo, Roerlo, laatstelijk bij het Gouvernement van Gelderland geschreven Ruurlo, is verdeelt in veertien rotten of wijken, als:

1. Het dorp of kom der Gemeente bevattende, benevens eene Hervormde, eene Roomsche Kerk en een schoolgebouw	54 huizen,
2. Het Rot of wijk Brouwershoek	17 huizen,
3. Het Rot of wijk Garvelinkshoek	14 huizen,
4. Het Rot of wijk Brinkmanshoek	23 huizen,
5. Het Rot of wijk Lusinkbrink	19 huizen,
6. Het Rot of wijk Nieuwenhuishoek	29 huizen,
7. Het Rot of wijk Wissinkhoek	22 huizen,
8. Het Rot of wijk Den Bruil	20 huizen,
9. Het Rot of wijk Winkelerhoek	16 huizen,
10. Het Rot of wijk Het Zieuwent	65 huizen,
11. Het Rot of wijk De Haar	16 huizen,
12. Het Rot of wijk De Veldhoek	26 huizen,
13. Het Rot of wijk Formerhoek	16 huizen,
14. Het Rot of wijk Everwenninkhoek	20 huizen.
Totaal	----- 357 huizen.

De gemeente paald (=grenst) ten Oosten aan **Borculo**,
ten Zuidoosten aan **Lintvelde** en **Beltrum**,
ten Zuiden aan **Lichtenvoorde**,
ten Zuidwesten aan **Zelhem**,
ten Westen aan **Hengelo**,
ten Zuidwesten aan **Vorden**,
ten Noorden aan de gemeente **Laren**.

2. Gemeentegoederen.

Bezittingen heeft de gemeente weinig, deze bestaan uit het algemeen schoolgebouw, geheel nieuw, gemaakt en ingericht naar de laatste Provinciale voorschriften en groot geevenredigd aan de bevolking en is waardig ruim drieduizend guldens, alsmede een schoolhuis of schoolmeesterswoning, waard tweeduizend vijfhonderd gulden

3. Armengoederen.

De goederen voor de armen bestaan uit 8 huizen, meestal kleine woningen en aan Bouw- en weiland en boschgrond 16 bunders en 60 ellen een en ander waardig gerekend negenduizend en tweehonderd guldens.

4. Aanblik des grondgebieds.

Het landschap van de gemeente is licht golvend zonder dat de hoogste plaatsen zich tot hooge heuvels kwalificeren. Het allerlaagste gedeelte is zeer laag en staat in den winter voor een groot gedeelte onder water.

5. Algemene aard des gronds.

Over het algemeen is de grond zandig, onderling met verschil. De gedeelten welke met veenstoffen vermengd zijn, zijn zwartachtig. Andere, waarin een soort van bruine zandoer wordt aangetroffen, meer bruinachtig terwijl een derde soort wat grijsachtig is, zeer fijn van korrel, ligt van gewicht als stof en weinig vruchtbaar. Bij de gronden waaronder bruine zandoer gevonden wordt valt aan te merken dat aldaar den eigenlijken welgrond laag, somtijds meer als twee ellen diep, eerst wordt aangetroffen.

6. Rivieren, stroomen, beken

Rivieren zijn hier niet, beken twee, beide van geringe breedte en diepte. De eene draagt de naam van de *Mei-beek*, loopt tusschen de gemeente en Borculo door, en loosd haar water beneden deze gemeente in het riviertje *de Berkel* in de gemeente Laren; heeft geen eigenlijken oorsprong, maar ontstaat uit het water door sloten uit de gemeente Lichtenvoorde naar benedenwaarts afgevoerd wordende en door het water, komende van de watermolen te Groenlo welke in natte jaren zeer veel water aanbrengt.

De tweede, zonder eigenlijken naam, van ouds bekend onder de naam van *Ruurlosche*, ook wel *Molenbeek*, zeker omdat er weleer een watermolen door is gedreven en welke meer naar beneden den naam van de *Vordensebeek* aanneemt, heeft haren eersten oorsprong uit een klein beekje tusschen de buurtschappen Lieveelde en Vargender boven in de gemeente Lichtenvoorde en dient voorts tot afvoering van het water komende uit het Lichtenvoordse en Aaltense veen.

Deze beek loopt naar beneden in de gemeente Vorden langs het huis *De Wiersse*, het huis *Medler*, het huis *te Vorden* en het huis *Hackfort* en ontlad zich daar beneden, door de zoogenaamde *Baakse brug* tusschen het huis *Baak* en *Wichmond* in den grooten weg van Zutphen op Keppel gelegen, naar den Ijssel. Deze beken zijn in den zomer voor een gedeelte droog, kunnen in den winter, waar de oevers het laagste zijn, buiten hare boorden treden en de lage gronden onder water zetten. Het water dat door deze beken wordt afgevoerd is schraal en voert geen slijk met zich en is uit dien hoofde niet dienstig om de door hetzelfde overstroemde grasgronden te mesten. Geen van de beken is geschikt om tot kunstwerken van vlijt en handel gebruikt te kunnen worden. Over de eerst genoemde beek ligt een gewone brug tusschen hier en Groenlo, over de tweede twee bruggen, een in de route op Zelhem en Hengelo, de ander in die op Vorden en Zutphen, alleen voor communicatie en passages. Sluizen zijn hier niet en zouden ook geen nut kunnen aanbrengen.

7. Vijvers en Moerassen

Vijvers zijn hier niet, uitgezonderd een plaisier vijver bij het huis *Ruulo*, die mij voorkomt alhier niet te worden bedoeld.

Moerassen in den eigenlijken zijn, ook niet, maar wel lage plaatsen in de ongecultiveerde gemeentenvelden het aanzien hebbende voorheen te zijn geweest veenen, welke reeds voor zeer lange jaren is uitgeveend. In droge zomers worden die plassen droog, uitgestrektheid kan hier van niet opgegeven worden vermits die naar mate van meer of minder regen uitgestrekter of beperkter zijn.

De bodem deze plassen is tot niets bruikbaar, zijnde een harde weerbarstige koude en zeer schrale grond.

8. Huisdieren

Noch viervoetige dieren, noch gevogelte worden hier aangekweekt om op de amrkten verkocht te worden. Het eenigste wat hieronder zoude kunnen gerekend worden zijn *tamme eendvogels*, die in de buurtschap het *Zieuwent*, een zeer laag en waterachtig terrein, veel worden aangefokt, als mede jonge hoenderkuikens. Deze gevogelten worden door de hoenderkramers in gevlochten houten marsen op den rug naar Arnhem en Zutphen ter markt gedragen. De verdiensten van dien handel zijn niet groot vermits de afstand te ver is om groote kwantiteiten hiervan te kunnen dragen.

9. Huisdieren voor den landbouw

Voor den landbouw worden alhier gebruikt *paarden* en ossen. Voor werkhuizen zijn hier geen paarden nodig. Vervoer per as heeft hier alleen plaats om het eigen verbouwde koren naar Zutphen ter markt te brengen. De paarden zijn hier doorgaans klein, voor den dienst van het leger weinig geschikt. Plaisier paarden zijn hier niet als alleen die van den Heer des Huizes *Ruurlo* en moeten dus als de overige gerangschikt worden als paarden voor den landbouw en schijnt het daarom overbodig alhier derzelve getal op te geven, vermits die vraag in deze hierna moet worden beantwoord.

Handel in paarden wordt hier niet gedreven en kan zulks niet, omdat het wintervoeder ontoerikend is om jonge paarden te kunnen anfokken.

10. Honingbijen

In klein getal worden hier ook nog *honingbijen* aangekweekt, de redenen hiervan zijn, dat de gronden hier ongeschikt zijn voor willigen hout, de grasvelden zijn minder bloemrijk als in vette streken, koolzaad wordt hier bijna niet verbouwd en de hietvelden moeten te veel afgeplakt worden voor mestwinning, waarvan het niet alhier aanmerkelijk minder bloeit als op de *Veluwe*.

11. Visschen

Visschen kunnen hier niet doorgaan omdat de beken bij gewone jaren droog worden. De soorten van visch welke in den winter met hoog water naar hiertoe komen zijn *snoekjes*, de grootste van twee *ponden*, eenige *baarsjes* en in sommige winters ook *kwabaai*.

Middelen tot vangen van visch zijn hier voor een Heer die een vijver heeft een *kleine zegen*, voor de huislieden eene van wilgetakken gevlochten *stulp* of *vischkorf*.

12. Wild.

Het algemeen wild zijn hier *hazen* en *patrijzen*, in het na- en voorjaar ook *houtsnippen*, van deze laatste als een trekvogel verschillend de hoeveelheid, het eene jaar tegen het andere aanmerkelijk.

Voorheen trof men hier in de lage broekgronden vaak *watersnippen* aan. Doch zijn deze sedert twintig jaren zeer verminderd, zonder redenen daarvan te kunnen opgeven.

De hoeveelheid van hazen en patrijzen is ordentelijk doch werkelijk minder als weleer hetgeen moet worden toegeschreven aan de vrijheidsleus die met 1795 is begonnen en veelen, zo niet tot jager dan toch tot stroper, hoezeer menigwerf tot nadeel van zijn akkerbouw en ambacht heeft gevormd.

13. Wilde en nadelige dieren.

Over de nadelige dieren en insecten valt in deze gemeente niet zeer te klagen. De geaardheid van den grond en gebrek aan willigen hout mogen als oorzaak aangemerkt worden, dat hier maar zelden en dan nog in gering aantal *kevers* gevonden worden waardoor men tevens verschoond blijft van den schade aanbrengenden *kever-worm* of *elft*.

Enkele jaren en bijzonder de twee laatst voorgaande is deze gemeente overstroomt geweest met *rupsen* van tweeerlei soort, de grootste *groenachtig met strepen*, het kleine soort *zwartachtig* van kleur. Het getal van beide was ontzettend groot en het nadeel aan eikenhout, vruchtbomen en ten laatste ook aan de te velde staande rogge daar door toegebracht was zeer anmerkelijk.

Er zijn hier geene kosten of vlijt ter vernieling van dit ongedierte gespaard maar de uitgestrektheid van de bosschen maakt een volledige overwinning onmogelijk.

14. Dierlijke voortbrengsels.

Van al her hier gevraagde wordt alleen nog *wol* en *boter* ter markt gebracht. Doch van beide, naar de uitgestrektheid van de gemeente weinig.

Schrale hietvelden geven schrale schapen en die leveren zeer weinig wol. Magere weiden geven ook weinig boter.

Kaas wordt hier niet gemaakt, *wasch* en *honig* beteekend hier weinig door dat de bijenteelt maar bij enkele weinige beoefend wordt en meer als een tijdverdrijf voor liefhebberij als voor de winst.

15. Steen - pannen en pottebakkerijen.

Al het in deze gevraagd, bestaat in deze gemeente niet, alwaar het aan de ingredienten hiertoe benodigd, ontbreekt.

16. Granen en zaden.

De hoofdzakelijk hier verbouwd wordende graansoorten zijn *rogge* en *boekweit*. *Gerst* en *haver* wordt hier weinig gezaaid, voor tarwe, erwten, boonen en koolzaad is de grond hier niet geschikt.

Om op te geven de hoeveelheid van ieder soort die men jaarlijks inoogst zoude op onzekere ramingen rusten. Door de afwisseling der gronden die het eene jaar met dit, het andere jaar met dat soort van graan meer of minder bezaaid worden.

Om zekerder te gaan schijnt mij verkieslijk te bepalen dat in redelijke koren jaren en bij behoorlijke bewerking van den grond op een bunder land kan verbouwd worden *17 nederl. Mudden rogge* en zoo de boekweit niet door de vorst heeft geleden en het zaad en het rijpen niet door harden wind is afgeslagen, op een bunder land *18 nederl. Mudden boekweit*.

17. Fourrage.

De fourrage is hier weinig in kwantiteit en slecht in kwaliteit. Het meeste *hooi* en voor die gene welke haver voeren ook de meeste *haver* moet van elders gekocht worden.

18. Groenten.

Groenten om ter markt te brengen worden hier niet verbouwd. Behalve dat hier daartoe tw weinig aanleg is, zijn wij ook te ver verwijderd van de steden waar groenmarkten gehouden worden.

Voor eigen gebruik verbouwd ieder zijn benodigde groenten, uitgezonderd de kool of kabbes die men van Zutphen niet halen omdat hier de gronden daartoe ongeschikt zijn.

19. Fruit.

Fruit is niet een product van belang in deze gemeente, de aanleg hiertoe is weinig, ook worden vruchtbomen hier niet oud.

Een eerste bewijs, dat hier haar element niet is bespeurd men aan het vroegtijdig van mos in takken en de geneigdheid van de schors van de stam, die laag aan de grond barst en zich los geeft.

Het eenigste fruit is hier *appelen* en *peren*, doch de hoeveelheid is te weinig om ter markt te zenden.

(wordt vervolgd).

Geknetter - gejakker - gedaver - gebolder !

Dat, en nog iets meer, zijn de plagen die een klein natuurmonument in onze buurt te verduren heeft. Monumentaal is het zeker. Het voorbijjagende verkeer had er geen oog voor, hoe juist hier, in dit voorjaar, toen de natuur laat en langzaam op gang kwam, prachtige bomen hoog oprijzen: eiken, beuken, berken, esdoorns; alles schilderachtig bijeen.

Oud, eerbiedwaardig zelfs, is het ook, deze halve hektare bos tussen de Barchemseweg, de Garvelinkkamp- en de Brouwershoekweg. Het "bosje van Oldengod", zo wordt het door Ruurloërs genoemd, een aanduiding die ook wordt gebruikt door Kerst Zwart in zijn boek "Graafschapse Geschiedenissen" (Zutphen 1934). Daarin schetst de schrijver enkele interessante gebeurtenissen die zich in onze streek hebben voorgedaan.

Nu ga ik even voorbij aan de Romeinen, die kort na het begin van onze jaartelling zich vestigden in deze contreien. Bodenvindsten van rond 1920 wijzen op de legering van hun legioenen hier, en zoals bekend hebben de Romeinen een fijne neus voor goed bewoonbare plaatsen.

Meer is er bekend over de komst van de Saksers, de eerste volksstam die zich, in de zesde en zevende eeuw, blijvend in deze streek vestigde.

Aan het eind van hun volksverhuizing troffen zij hier, tussen IJssel en Weser, een gebied aan dat enigszins hoog en droog gelegen was en nabij waterige streken; met jacht, landbouw en wat visserij konden zij hier goed leven. In het bos richtten zij het heiligdom in van hun Germaanse natuurgodsdiens. Het veelgodendom dat zij aanhingen trok weldra de aandacht van de rondtrekkende evangeliepredikers. Hun woord vond echter weinig ingang bij dit vrijheidslievende volk. Zelfs Willibrord predikte tevergeefs bij de Donarseik in Verwolde, en ondanks zijn grote geloofsijver en veeljarige inspanningen (in het jaar 739 stierf hij, tweeëntachtig jaar oud) kon ook hij bij zijn optreden op de Brink in Roderlo geen bekeerlingen maken.

Nij was in 768 Karel de Grote heerser geworden van het ganse Frankische rijk. Hij was volijverig in de verbreiding van de Christelijke godsdienst, en het was hem een gruwel dat onze Saksers zich hiertegen hardnekkig bleven verzetten. Het was Karel echter er vooral om begonnen, zijn bestuur naar het oosten toe uit te breiden. De Saksen verweerden zich tegen de herhaalde aantastingen van hun zelfstandigheid en, om te beraadslagen hoe zij gezamenlijk hun verdediging konden organiseren, kwamen zij in het jaar 772 bijeen op een landdag te Markel(o). Hier nu kregen zij ongenood bezoek van bisschop Lebuïnus uit Deventer. Deze kwam, omringd door een schare volgelingen en vol goede bedoelingen, proberen met een kalmerend evangeliewoord de gemoederen tot bedaren te brengen. De krijgers, die de prediking beschouwden als een machtsmiddel van Karel de Grote, zagen de komst van de kerkelijke prelaat als een ongewenste inmenging in hun zaken en voelden zich uitgedaagd. Zij raakten in oorlogsstemming, grepen speer en zwaard, trokken op naar Deventer en vernielden daar de kapel van Lebuïnus.

Het bericht van dit onheil werd door ijlboten in een dolle rit van drie dagen en drie nachten overgebracht naar Worms, waar koning Karel de rijksdag der Oostfrankische vorsten presideerde. Deze ontstak in toorn bij het vernemen van deze euveldaad. Onverwijld zond hij een snelle legerafdeling naar het noorden en wel wetend hoe hij de Saksers in hun ziel kon treffen liet hij op "den Oldengod bij Ruurlo" de heilige bomen omhakken.

Deze slag kwamen de Saksen niet helemaal te boven. Hoewel zij nog jarenlang hardnekkige tegenstand boden moesten zij in 804 keizer Karel als hun opperbeer erkennen.

Aldus ongeveer het verhaal van Kerst Zwart.

In de twaalf eeuwen die volgden op deze gebeurtenissen is in deze streken mog heel veel meer voorgevallen, maar over den Oldengod zwijgt Kerst Zwart verder. Hoe en wanneer de naam is ontstaan, daarover kunnen we alleen maar gissen. Wat we zeker weten is, dat ons nog een klein stukje van dit bos is overgebleven. Gelukkig maar !

Het heilige is ver te zoeken, maar toch kun je van deze plek plezier beleven, ook al ben je geen honduitlater. Op afstand is het bosje voor de modale voetganger een lust en rust voor het oog, en het is niet te hopen dat een moderne karel de grote het in zijn onheilge hoofd haalt, deze prachtige bomen te vellen! 96.33 (09)

- de heilige bomen -

DORPSLEVEN - COÖPERATIEF LEVEN

In de Raiffeisen Bode van 12 september 1941 las ik onder bovenstaande kop de volgende aardige schets van het dorp R(uurlo):

Het dorp R is een mooi dorp. De meeste dorpen zijn mooi, tenminste voor dengene, die niet verslingerd is aan de stad en die gevoel heeft voor landelijk schoon, voor ruimte en rust. Maar het dorp R is onder de dorpen toch wel bijzonder mooi.

Op onze vacatiefietstocht deden wij het dorp R aan en wij stapten ook even af bij het kantoor der Boerenleenbank en maakten een praatje met den kassier. Als souvenir aan R gaf deze ons mee -neen lezer, geen gids van de Vereniging voor Vreemdelingenverkeer van R, ook geen boekje met foto's van mooie plekjes, maar iets dat nog wel zoo interessant is- een keurig boekje van bijna 50 bladzijden, bevattende de jaarverslagen van vijf verenigingen op landbouwgebied, die in R bestaan, waarvan er drie coöperatieve verenigingen zijn.

Gelijk vanzelf spreekt, ontbreekt ook het jaarverslag van de Coöperatieve Boerenleenbank hierbij niet. Waarom vonden wij dit boekje zoo interessant en namen wij het gaarne, als herinnering aan R, mede?

In de eerste plaats omdat eruit blijkt, hoezeer het verenigingsleven in R bloeit. Er is 'n flinke *Coöperatieve Zuivelfabriek*, die ondanks het feit, dat zij in haar 44ste levensjaar verkeert en dus tot de oude garde van de Nederlandsche Coöperatieve Zuivelfabrieken behoort, nog geen teekenen van ouderdom vertoont, maar integendeel blijk geeft van een krachtig leven.

Er is een *Coöperatieve Aankoopvereniging*; men behoeft slechts een blik op haar balans te slaan om te zien, dat ook deze in blakende welstand verkeert. Dan is er de *Boerenleenbank* met een balans, die een tottaal van enkele millioenen guldens aanwijst en tenslotte zijn er een afdeling van de *provinciale Maatschappij van Landbouw* en een *Varkensfokvereniging*.

Misschien telt R nog wel meer verenigingen op landbouwgebied, maar deze vijf zijn broederlijk verenigd in het gemeenschappelijk jaarverslag.

De vraag is wat voor een plaats dit coöperatieve verenigingsleven in het dorpsleven van R inneemt. Men realiseert zich immers altijd moeilijk de beteekenis van datgene, waaraan men gewend is en dat zoozeer is ingeburgerd, dat men het als een vanzelfsprekendheid beschouwt.

Maar trachten wij ons eens even de trits van coöperatieves uit het R-sche dorpsleven weg te denken, dan kunnen wij ons misschien realiseren hoeveel leeger, hoeveel armer, dit dorpsleven zou zijn zonder de coöperaties.

Armer in materieel opzicht, want wij mogen wel als vaststaand aannemen, dat de drie coöperaties materiele voordeelen voor de dorpsbewoners opleveren, dat de Coöperatieve Zuivelfabriek hun, althans op den langen duur, meer uitbetaalt voor de melk dan een particuliere zuivelfabriek zou doen, dat de Boerenleenbank beter in de credietbehoeften voorziet en tegen een billijker rente dan een particuliere bank, enz.

Maar armer óók in ideëel, in geestelijk opzicht. Stel U voor dat de Coöperatieve Zuivelfabriek, de Coöperatieve Aankoopvereniging en de Coöperatieve Boerenleenbank waren vervangen door een particuliere Zuivelfabriek, door een particuliere Malerij en door een bijkantoor van een groote commerciële Bank. Met het zelfbesturen, het bezitten en beheerschen van eigen instellingen, het besef van een zekere mate van onafhankelijkheid, van buiten het eigen dorpsleven staande machten, zou het gedaan zijn. En deze dingen zijn toch van zoo groot belang, dat wel is waar moeilijk op zijn juiste grootte is af te meten en zelfs vrij lastig onder woorden te brengen, naar dat niettemin zeer reëel is. Een stuk van het dorpsleven zou met het verdwijnen der dorpsverenigingen en met het verdwijnen der coöperaties in het bijzonder, meder verdwijnen! Tenminste, zoo is het in R, waar het verenigingsleven zulk een belangrijke plaats inneemt en zoo is het in tal van andere dorpen. Maar niet alleen, dat het boekje, dat we uit R meenamen, ons weer eens even sterk het belang van de coöperatie in het dorpsleven te binnen bracht; het inspireerde ons óók, omdat wij vijf verenigingen zoo broederlijk erin bijeen vonden.

Dat zij gezamenlijk hun jaarverslagen publiceeren, wijst op een verheugend contact, op zin voor samenwerking, die gunstige vruchten moet afwerpen.

Ook het belang hiervan is niet zoo gemakkelijk te omschrijven en nog minder gemakkelijk op een zekere grootte te taxeeren. Maar voor hem, die voor samenwerking, voor "*Co-operatie*" in de niet juridische, de algemeene beteekenis van het woord, gevoelt, behoeft dit belang niet te worden bewezen.

Een voordeel van een gezamenlijk jaarverslag, als het onderhavige, is ook, dat de leden van de eene vereniging, die niet lid zijn van andere, zoodoende toch met deze laatste kennis maken.

Het dorp R, zeiden wij in het begin, is een mooi dorp. We zeggen het nu nóg eens, maar nu bedoelen wij het anders: Het is een dorp, dat mooi is, omdat het verenigingsleven, het coöperatieve leven, er rijkelijk bloeit; het is mooi, omdat er een geest van samenwerking is, die goede vruchten heeft gedragen en waarvan wij hopen en verwachten, dat zij ook in de toekomst nog goede vruchten zal dragen!

Mogen zóó alle dorpen mooi zijn.

De in Nederland gestationeerde troepen moesten in 1814 in hun onderhoud voorzien worden. Onderstaande een twee-tal extracten over deze rantsoenen.

VOOR DE GUARNIZOENEN.

In Januarij, en Februarij $4\frac{1}{2}$ turf per ration.

In Maart, en April $3\frac{1}{10}$ turf per ration.

VOOR DE WACHTEN.

	Wacht van de 1. klasse, 16 man en daarboven.	2. klasse 8 à 16 man.	3. klasse 7 man, en minder.	4. klasse voor een officiers wacht.
In Januarij	141 turven	106 turven	85 turven	85 turven
en	en	en	en	en
Februarij.	5 kaarssen.	4 kaarssen.	4 kaarssen.	4 kaarssen.
In Maart	70 turven	52 turven	42 turven	42 turven
en	en	en	en	en
April.	4 kaarssen.	3 kaarssen.	3 kaarssen.	3 kaarssen.

Dat daarbij tevens wordt aangeschreven, dat de plaatselijke Commandanten of Presidenten der Gemeente besturen ten behoeve van den aannemer maandelijks een door hun respectvelijk geteekend certificaat zullen behooren te verstrekken, constaterende het getal, en de klassen der wachten, welke over de verloopene maand hebben geexisteerd, terwijl eindelijk mede wordt gestipuleerd, dat de aannemer zich voorts bij voornoemde contract heeft verbonden, om overal behoorlijk den dienst te verzekeren, terwijl bij gebreke van dien door de Gemeente besturen daarin ten zijne kosten zal worden voorzien, welke hunne declaratiën deswegens ten zijnen laste in duplo zullen formeren, en aan 't Departement van oorlog ten fine van voldoening inzenden.

Ontvang de verzekering van mijne achtung

De provisionele Commissaris in het Arrondissement Zutphen,

(Was get.) A. P. R. C. VAN DER BORCH.

*EXTRACT uit de Missive van den
Heer Commissaris Generaal voor
het Departement van Oorlog in
dato den 26 Januarij 1814, No. 1.*

Intusschen zal op de Order van den dag behooren te worden bekend gemaakt, dat van en met den eersten Februarij, het Ration brood in de gewone Garnizoenen binnen 's Lands zal bestaan uit een pond, als hebbende de ondervinding doen zien, dat die quantiteit voor den soldaat toereikende is, en dat de jenever niet dan op mijne speciale authorisatie onder de volle Vivres zal mogen worden begrepen; dat de volle Vivres bestaan uit:

1	Ration brood	a een en een half pond.	
1	—	vleesch a een half pond.	
ix	—	zout a een dertigste pond.	
x	—	azijn a $\frac{1}{16}$ flesch,	} alleen te distribueeren in de heete
zomerdagen of bij gebrek aan
goed water.
1	—	jenever a $\frac{1}{12}$ flesch,	
1	—	rijst a $\frac{1}{16}$ pond of peulvruchten a $\frac{1}{3}$ pond, en	
1	—	brand.	

En eindelijk dat de volle Vivres alleen zullen worden gedistribueerd aan Troepen, welke het zij in de vestingen of andersints geacht kunnen worden voor den vijand te staan, de nog in 's vijands magt zijnde vestingen blokeren, of ten platten lande gecantonneerd zijn, en geenszins aan die welke in de binnen Steden garnizoen houden.

Ik heb de eer mij met de meeste hoogachting te noemen

(Get.)

De Commissaris Generaal voornoemd
B. H. BENTINK tot BUCKHORST

Voor Copie conform

(Get.)

VAN RAESFELT.

Voor Copie conform.

B. F. VON BUCHENRODE,

Colonel.

Voor eensluidend afschrift.

De Kwartiers Commissaris van Zutphen,

A. P. R. C. VAN DER BORCH